

Delirantul ca autobiograf ratat...în realități de “science fiction”

Timișoara 2024

Delirul a fost introdus în semiologia psihiatrică în sec XIX, în aceeași perioadă cu conceptele de halucinații, paranoia, psihoză, depersonalizare. El a permis, pe atunci, comentarea unor episoade de manie și depresie (melancolie) *fără delir* și a participat la sinteza Kraepeliniană a sistemului nosologico-nosografic al psihiatriei, ce avea în centrul său 3 *psihoze endogene* cu simptomatologie și evoluție diferită:

1/**Boala Maniaco Depresivă** (nedelirantă)

2/**Demența Paranoidă Precoce.**

3/**Paranoia (1913)** – ultima fiind o psihoză delirantă sistematizată fără deteriorarea persoanei.

La începutul sec XX, în perspectivă conceptuală, **Bleuler** a redenumit Demența paranoidă precocă ca **Schizofrenie** (caracterizată prin **autism dezorganizant**, cu plasarea în plan secund a delirului). Iar **Jaspers** a comentat instalarea delirului nuclear (schizomorf) printr-o procesualitate a **delirului primar..**

Pe atunci era deja circumscrisă o definiție a delirului ce a persistat până azi:

Prin delir se înțelege o convingere puternică, extraordinară, într-o idee (temă) falsă - neobișnuită, ciudată, incomprehensibilă - care nu poate fi modificată prin argumente.

Pe parcursul întregului sec XX delirul s-a menținut în centrul condiției psihotice - alături de halucinații, dezorganizarea tb deficitare și dispoziționale..

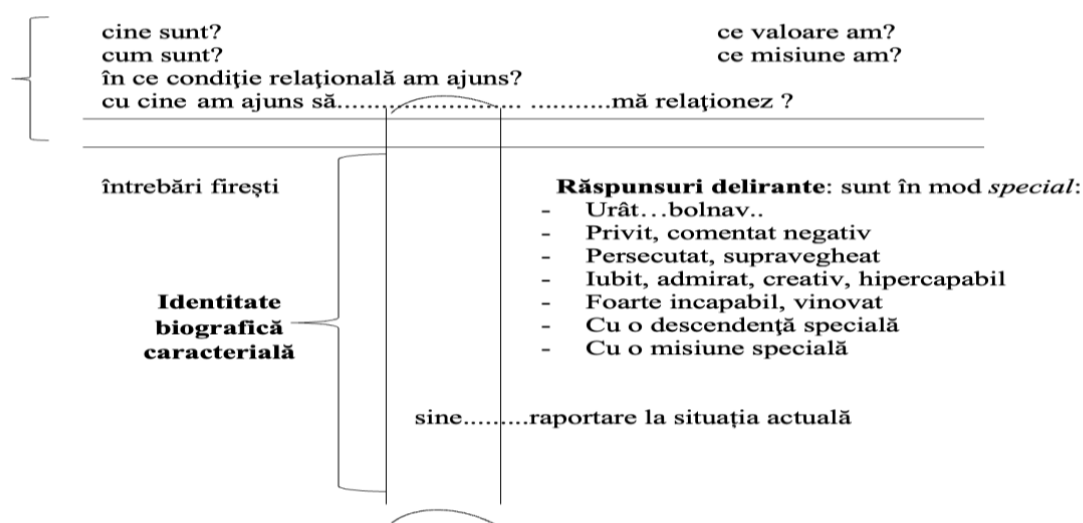
....iar **Schneider** a subliniat importanța pt. diagnosticul schizofreniei a unor simptome, în principiu nedelirante (tb..formale de gândire .. alienarea autonomiei agenției)

Dar....nici până în prezent nu a fost comentată suficient problema:

Ce structură funcțională a psihismului persoanei.. e perturbată – și cum - în convingerea delirantă, spre deosebire de celelalte sindroame psihotice ?

O sugestie ar putea fi căutată în aria tematicilor delirante, existând un consens că aceasta nu se referă la o stare de fapt (de ex că „acuma plouă când nu plouă,,) sau la convingeri științifice despre lume....

4/ Lista empirică a temelor delirante ne trimite spre convingerea aberantă a subiectului într-o **condiție identitară, dar și situațional relațională specială**, ca răspuns la întrebări firești, precum:

Pornind de la o astfel de listă, credem că se poate propune formularea:

Tema (ideea) delirantă se referă la o modificare deficitar disfuncțională a manifestării și resimțirii de către subiect a CONDIȚIEI SALE IDENTITARE biografico caracteriale...ce alunecă în scenarii neobișnuite, de personaj dintr-un scenariu fictiv....scenarii ce flanchează sau înlocuiesc raportările obișnuite, adaptative la viața cotidiană comunitară.

O astfel de trăire perturbată a **INSTANȚEI IDENTITARE** e diferită de alte sindroame psihotice cu care delirul poate coexista - perturbările senzorial perceptive din sd. **Halucinator..** de - fragmentarea ideăției, comunicării și acțiunii din sindromul **dezorganizant..** și de...reducerea conținutului identitar din **depersonalizarea negativă**, anonimizantă.

Se cere, desigur, comentată diferențierea lui Jaspers dintre **delirul primar post-procesual** și „stările deliroide,... prevalențiale și din psihozele afective

Dezvoltările prevalențiale sunt ocazionate de evenimente trăite particular de unele persoane dizarmonice...rezultând trăiri anormale care..., deși parțial comprehensive... durează mult și marginalizează subiectul în raport cu existența cotidiană. Apropiate de acestea sunt actualele **Tb delirante persistente**, în care *subiectul se preocupă excesiv și insuficient de comprehensibil de câte o temă precum:*

-**sănătatea** (hipocondria), - **aspectul** (dismorfofobia), *respingerea*, - - *suspiciunea* (gelozia), - *persecuția și frustrarea* (revendicări procesomane) *capacitatea sa creativă* (invenții), - *misiuni comunitare etc.*

Fascinat de tema sa, pacientul nu mai e sensibil la alte solicitări, proiecte, preocupări și relaționări, menținându-se la marginea vieții cotidiene comunitare, ca într-un „PREZENT PRELUNGIT”,....

Cât privește **episoadele maniacale și depresive**, la acestea se pot instala uneori și convingeri delirante congruente în continuitatea modelului specific de autoevaluare...

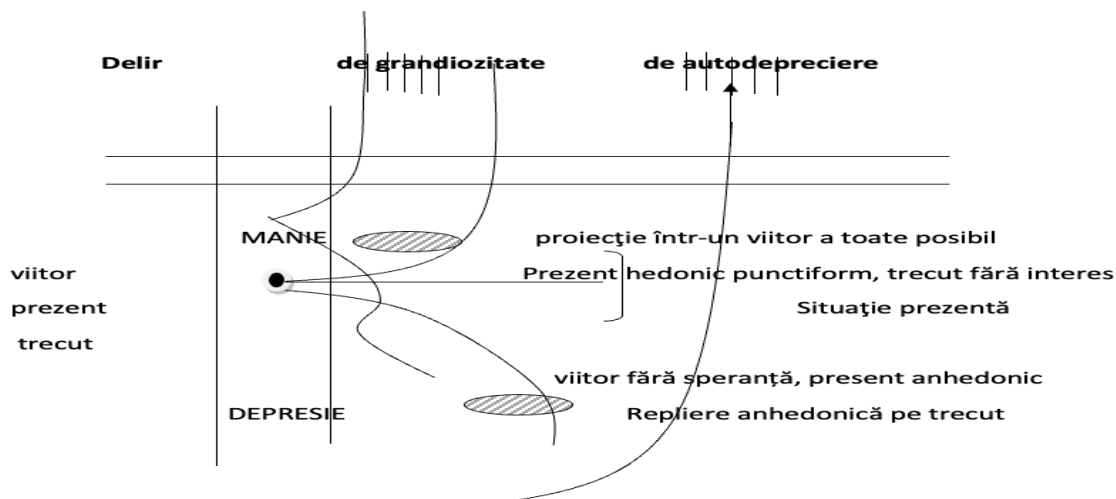
Dar, *ieșirea din „prezentul vieții cotidiene,, se realizează acum în primă instanță nu prin delir, ci prin distorsiunea formală a raportării la situația prezentă:*

- În **manie**, prin dezinhibiție expansivă tahipsihică..cu proiecție într-un viitor a toate posibil, dezinteres pentru trecut și sprijin doar punctiform pe un prezent hedonic

- În **depresie**,prin inhibiție retractilă bradipsihică cu repliere pe un trecut autodevalorizat, raportare anhedonică la prezent și lipsă de speranță în viitor.

DELIRUL și episoadele de MANIE și DEPRESIE

În episoadele maniacale și depressive pacientul "iese" din participarea la situațiile actuale prin tb.formale specific: Manie: desinhibiție taipsihică cu proiecție într-un viitor a toate posibil//Dpresia: inhibiție bradipsihică cu replierea pe un trecut vinovat cu prezent anhedonic și lipsă de speranță în viitor

Când ideea atinge formula delirantă, el se transformă într-un personaj dintr-un scenariu fictiv :

(în manie - grandiozitate -- e convins de puteri și capacități extraordinare....grandiozitate..va primii funcții ănnalte..e ales de Dumnezeu să învingă diavovolul....)

(În depresie -autodeprecieri -- e cel mai vinivat – incapabil..orât..bolnav...om de pe lume..nu merită sp existe...organelle nu mai funcționează...e mor de mult)

Putem aborda acum modelul propriu-zis al **procesualității delirului primar** comentat de Jaspers, prin care subiectul alunecă din viața cotidiană spre lumea psihotică, prin etape succesive:

I DISPOZIȚIA DELIRANTĂ și CENTRALITATE REFERENȚIALĂ

Subiectul trăiește un sentiment vag – *parcă ar fi o „atmosferă stranie ce-l înconjoară,,* - a unei derealizări tensionate, cu sentimentul că „*lumea se schimbă,,...că „se întâmplă ceva,,...*

... percepții banale capătă o semnificație deosebită, părănd a-i transmite mesaje codificate (*salience*) subiectul se resimte *plasat în centru..totul învârtindu-se în jurul său*

II PERCEPȚIA (INTUIȚIA) DELITANTĂ

pe fundalul unui **sentiment global de schimbare** , o percepție banală clarifică – prin particularitatea semnificației sale – noul **scenariu delirant**, în care subiectul devine **personaj**.. în relație cu alte personaje....

III într-o LUME DELIRANTĂ

....pe o scenă de tip fictiv, similară cu cea a narațiunilor mitico legendare, cu o spațio temporalitate și cauzalitate similară cu a acestora

Insistăm puțin asupra **sentimentului schimbării** – expresie a unei **depersonalizări/ trans-personalizante.. spre o nouă identitate** - care se poate derula și pe o perioadă mai lungă de timp.... mai mult sau mai puțin conștientizat de pacient. Putem înregistra afirmații precum:

”...de 3 luni lumea din jur se schimbă, locuința, satul, nu mai sunt ca înainte,”;.....”realitatea parcă e schimbată, oamenii pun întrebări al căror sens nu îl înțeleg;.... “de o lună simt o stare de oboseală... am impresia că atmosfera din jur s-a schimbat, sunt urmărită”;... ..“totul în jur e modificat...nordul a devenit vest și asta mă deranjează.. nu mai pot să mă orientez”,.....,,ambianța locuinței e modificată, lucrurile nu mai sunt la locul lor, parcă cineva le așează altfel, parcă e cineva în casă”

..”am simțit că se întâmplă ceva cu mine, că mă modific”;....”de patru luni simt că nu mai sunt eu, m-am modificat în interior, mi s-a schimbat vocea, nu mă mai pot concentra”.... sunt o altă persoană, am înviat acum o săptămână”.....
”am simțit cum intru în niște canale din care nu mai pot ieși....,,

Sentimentul de schimbare se poate centra asupra aspectului fizic și pe alții ,, fața îmi apare ca modificată, “îmbătrânită”, “altfel”;... privirea nu mai e ca cea dinainte;... în oglindă subiectul are impresia că s-a îngrășat sau a slăbit, că ...că vede pe altcineva. , “capul e mai mare, devine pătrat”..... pacientul se poate resimți ca dedublat, că “în el mai e cineva, o altă persoană”. ; ” se petrece ceva cu mine, parcă o voce vorbește din interiorul meu dar nu o pot localiza, dar îmi citește gândurile”...;

„Persoanele din jur sunt “altfel”, uneori ca “substituite”, “mascate”, “gonflate”, “soțul parcă ar fi un vampir”; ceilalți îi apar ca “diavoliți”, aspectul lor e particular, “au ochii roșii”, “se mișcă altfel”.. . Felul celorlalți de a umbla și vorbi devine misterios, neobișnuit: unele persoane își mișcă altfel piciorul, fac grimase;...: “cei îmbrăcați în blugi și în albastru mă influențează negativ”....etc

Nu rareori...pacientul exclamă în final...

M-AM SCHIMBAT (IDENTITAR)...LUMEA S-A SCHIMBAT..!!..

...AM FOST VRĂJIT !!....

Sunt și cazuri în care procesualitatea delirantă se derulează lent progresiv, mitigat, neconștientizată subiectiv ca ceva special..... în prim plan manifestându-se treptat doar **schimbarea identitară a înțelegerii și reprezentării lumii, ca fiind una de ficțiune....**

-Un caz paradigmatic în această perspectivă e cel al nobilului de țară Quijano – din romanul renascentist a lui Cervantes – care după lungi și asidui lecturi de romane cavalerești.... ajunge să fi **convins absolut** – imposibil de combătut – **că s-a modificat identitar în cavalerul rătăcitor Don Quijote....** El redefinește lumea în care trăiește în conformitate cu noua sa convingere delirantă, ajungând la continui halucinații funcționale, precum.....

..un lighenaș de bărbier = coiful lui Lambrino.....o mârțoagă = faimosul cal Rocinante...o țărăncuță = Contesa Dulcineea del Toboso....un hangiu = Cavaler.. ...mori de vânt = balauri etc.

- Mai recent, tânărul norvegean Brevik..... **ajunge treptat să fie convins că s-a preschimbat într-o persoană cu o misiune specială** – corelată cu Organizația Cavalerilor Mesei Rotunde - fiind destinat să purifice fondul genetic al populației țării sale.. prin expulzarea a sute de mii de islamici....și,... urmând să fie noul regent al Norvegiei...are drept de viață și moarte asupra locuitorilor...astfel încât organizează un atentat... și debarcă pe o insulă unde ucide zeci de tineri liberali.....

Instalarea convingerilor aberante e lentă...nu e resimțită explicit o preocupare cu modificarea sa identitară..ce i se pare firească ..și la care aderă

-La cumpăna dintre sec XIX și XX, în Germania, Președintele de Tribunal Schreiber, dezvoltă lent o stare psihică aparte...iar în urma unui vis erotic... î-și suspicionează psihiatrul că-l influențează prin „hipnoză de la distanță,,...ulterior ajungând la convingerea că sute de oameni se interesează de el.. transmițându-i gânduri prin,,limbajul nervilor,, și telepatie..

Sistemul delirant se amplifică incluzându-l pe Dumnezeu, care.. utilizând “raze divine”.. a creat o serie de “oameni trecători nocivi,,iar apoi include cosmosul, Divinitatea superioară și inferioară, avantcamera cerului...unde vor sta „suflute-nervi preafericite,, înainte de intrarea în rai,,...

Schreiber e convins că Dumnezeu l-a ales pe el.. ca... transformându-l printr-un miracol în femeie și... fecundându-l.... să repopuleze lumea.... după ce omenirea actuală va dispărea....

Cartea sa în care acest delir e coerent descris a ajuns celebră..comentată de Freud..Lacan . și alții..

Cea mai frecventă tema a delirului post-procesual, cea **paranoidă** – instalată cu sau fără conștientizarea schimbării - ne relevă un **personaj persecutat prin multiple intenții malefice**, nu doar de persoanele familiale, vecini, colegi și oficiali, ci și de Organizații, Instituții, personaje politico istorice sau supranaturale...Cum scria **Wernike** (sec XIX):

“Pacientul se crede supravegheat de poliție, torturat prin electricitate de inamici secreți, amenințat de francmasoni, posedat de diavoli și condamnat la torturi eterne”.

Scenariul delirant **mută astfel pacientul-personaj pe o scenă meta-reprezentțională de tip narativ, uneori fantastică...proces prin care....**

.... se prăbușește și diagrama relaționărilor intim public, cu sentimentul supravegherii și controlului xenopatic

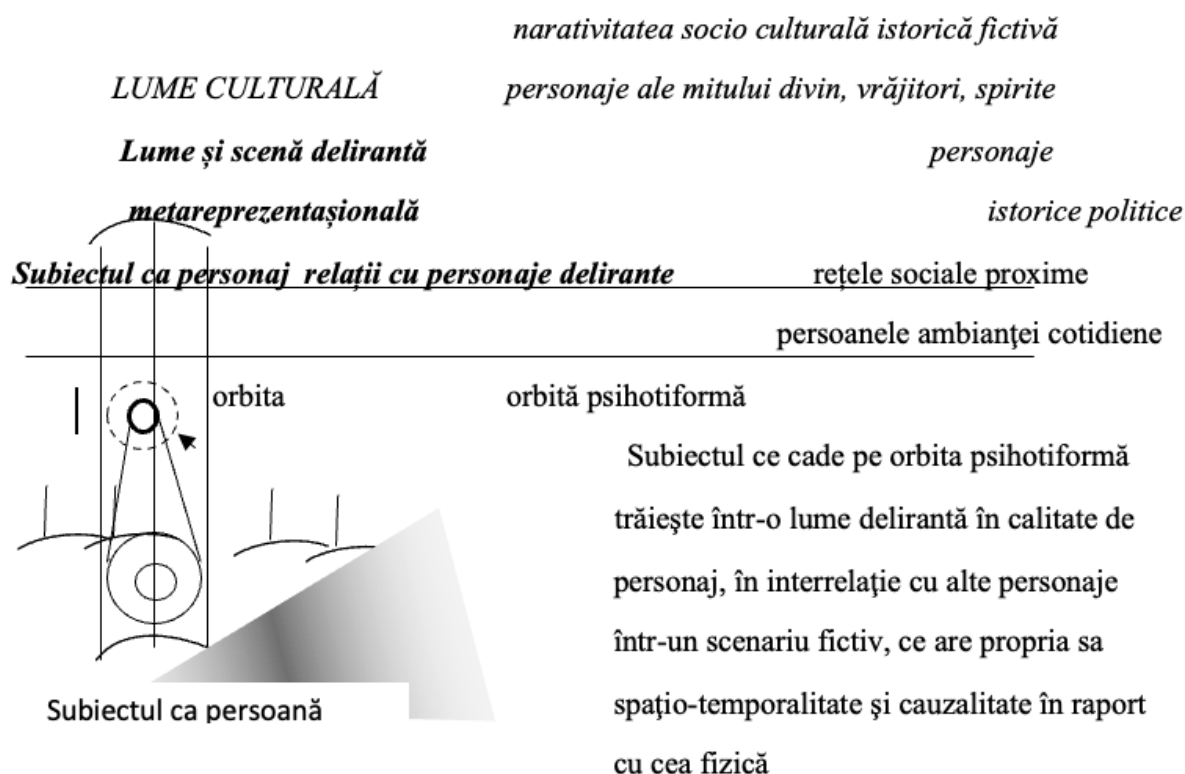
.....și simptome haucinatorii, dezorganizante, negativ-autiste.

Metamorfoza într-un personaj.. de modelul celor din narațiunile mitico fictive se manifestă pregnant în **delirurile cu tematică religioasă**, în care subiectul se simte.... un apropiat a lui Dumnezeu... căpătând de la acesta misiunea de a distruge diavolul.... sau.... ca fiind posedat de satana care vorbește prin vocea sa.....

Dar, pe scena acestei lumi delirante, familiaritatea poate fi resimțită și cu **duhuri...energii...unde...voci..** cu persoane socio culturale importante ale vremii sau cu personaje istorice... cu extraterestrii și diverse entități extrafizice

Iar lumea fictivă în care se mută delirantul-personaj, e guvernată de spațio-temporalitatea și cauzalitatea ce operează „ca în povești,,.....

Lumea delirantă și câmpul “narativ al personajelor” din delirul post-procesual

Condiția e diferită de reacțiile prevalențiale și delirurile monotematice, în care subiectul se menține în relație cu persoanele ambianței cotidiene, trăind și jucând în permanență, preconștient, roluri identitare

Ținând cont de aceste coordonate ale **lunii fictive în care delirantul se desfășoară**, merită atenție sugestia specialistului în neuroștiințe Gallagher, ce invocă o temă a fenomenologului Schultz privitoare la „lumile multiple„:

“Pe lângă lumea în care noi lucrăm, socializăm, ne bucurăm de viața de familie.... mai sunt multiple alte realități care mereu ne scot, temporar, din parametrii vieții cotidiene. De ex. dacă citesc un roman, merg la teatru sau la cinema.. eu petrec câteva ore intrând în diverse realități ce mi se deschid prin paginile cărții etc.....eu pot să mă identific temporar cu unul sau mai multe din personajele din aceste diverse medii.....

Pare perfect posibil ca cineva să poată intra în realitatea delirantă la fel cum intră în realitatea visului ori într-o realitate ficțională sau virtuală..(și să nu mai poată ieși din ea)..

Abordarea lui Gallagher ne atrage atenția asupra faptului că... **ipostaza de personaj din scenarii imaginativ fictive.. e consubstanțială structurii firești a psihismului omului normal**...doar că e continuu controlată și „ținută la locul ei,,....

O astfel de perspectivă modifică optica interpretărilor cognitiviste ale delirului, ce s-au dezvoltat pornind de la definiția acestuia din DSM-IV:

Delir = o convingere falsă de neschimbat prin argumente, bazată pe o inferență incorectă privitoare la realitatea exterioară.....

propunându-se, cu variate argumente experimentale:

- **Modelul unui perturbat om de știință**, care se vede în fața unor date perceptive (periferice deci) neobișnuite, pe care le interpretează relativ corect.. și

- **Modelul unui gânditor ce raționează incorect**, sărind prea rapid la concluzie...și neținând cont de toate inferențele și respingerile raționale necesare

Dar, însăși punctul de plecare menționat al acestor abordări e contestabil...

..căci, convingerea delirantă rezultă nu atât din **inferența asupra lumii exterioare**.....

....ci, ea privește însăși **CONDIȚIA IDENTITARĂ** a persoanei, ce rezultă predominant dintr-o intuiție directă și nemijlocită a apartenenței la sine a propriului corp, trecut, prezent, trăiri, gânduri.. a propriei agenții..

În consecință s-a propus..

Modelul delirantului.. ca inabil autobiograf.(Gerrans) ...ca om la care, **procesul psihopatologic perturbă continua resintetiză identitară, alimentată predominant din propria memorie**...(model inspirat din doctrina *Mental Time Trevel* și a *conștiinței autonoetice* a lui Tulvin)....

20/ Privind astfel, s-ar putea formula că...

...La fel cum există în populația generală un număr de romancieri creatori – inclusiv de romane fictive sau pe teme autobiografice..

...există și un alt procent populațional la care.... *procesualitatea de sinteză identitară creativă...e simetric negativă... conducând la condiția deficitară a scenariului delirant..*

...în care subiectul-eu ajunge el însăși un personaj **dintr-o narațiune fictivă... pe care o trăiește nemijlocit**

CONCLUZIE

S-ar putea sugera că în delir....

.. capacitatea subiectului de a se transpune pasager în condiția de personaj din scenarii fictive...se desimplică. din variantele cotidiene ale vieții comunitare..... și...

centrându-se pe o variantă de **resimțire identitară...metamorfozată deficitar ajunge la convingerea fermă și o preocupare continuă..cu un scenariu fictiv, în care e integrat ca personaj..cu relaționări dintr-o lume delirantă..**

... care înlocuiește temporar integrarea firească a persoanei în situațiile cotidianității comunitare